

"מדינת ישראל תקיים שוויון זכויות אזרחי, חברתי ומדיני...לכל אזרחיה..." (מגילת העצמאות)

עיצוב מהלך חינוכי

האיגרת אל התלמיד

מתוך: מורה נבוכים, הרמב"ם, כרך א'

" כאשר עמדת לפני תלמידי היקר, בבואך מקצווי הארץ
רב ערכך בעיני...גברה שמחתי בשל האיכויות
המשובחות של דעתך...החילותי אפוא לרמוז לך רמזים
ולסמן לך סימנים, והנה ראיתך מבקש ממני להוסיף...
לכן הנחתי לך להתאמן מתוך שידעתי למה אתה עתיד
להגיע... תליתי בך תקוות ... "

מ החובה לתת זכות ל זכות לתת זכות

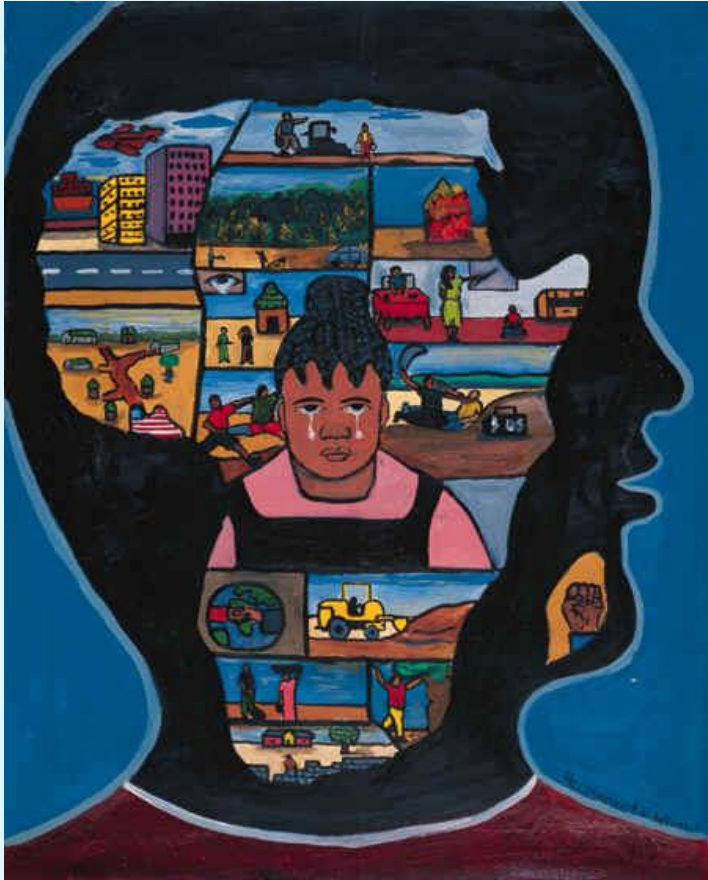
גדולתו של האדם וחביבותו – בחירות ובבחירה החופשית שיש לו, כל פגיעה בחירותו, בהתפתחותו-יש בה פגיעה ביסוד האמונה.
כבוד האדם-כבוד העולם, פגיעה בו, היא פגיעה באדם.
(הרב בקשי-דורון, 2000, מתוך "כבוד האדם או השפלתו" הוצ' מכון ואן-ליר)

**חברה הומניסטית בה ילדים מורים והורים
הם נושאי זכויות, כל אחד אחראי לזכויות זולתו.**

זכות המחנכים

**לפיתוח אחריות אישית של התלמידים על דמותם
כבני אדם.**

על מה אנו חושבים כשאנו אומרים... ילדה?... ילד?...

"אמר להם...איני מבקש אלא שתהיו אוהבים
זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה.."
(תדא"ר כ"ו)

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד

ההגנות והזכויות

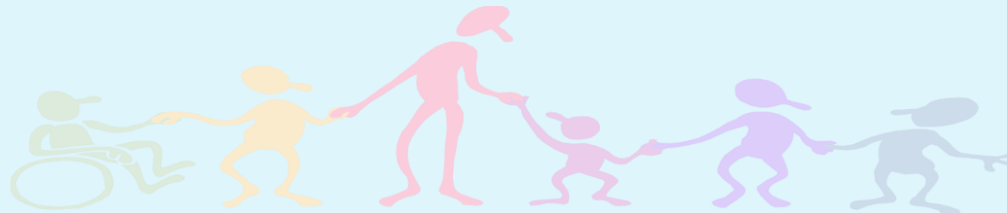
שיש ליישם הנגזרות מ:

אמנת זכויות הילד

חוזר מנכ"ל,

חוק כבוד האדם וחירותו

חוק זכויות התלמיד

חובת המדינה לספק את הכלים

ולזמן אפשרויות למימוש הזכויות

הזכות לחינוך חובה, חינוך, לכל

זכויות הנגזרות מהזכות לחינוך

הזכות לחופש מחשבה, ביטוי, מצפון ודת
הזכות להתקהלות שלווה
הזכות לפרטיות
הזכות לגישה חופשית למידע ולחינוך
זכות המיעוט לשימור תרבותו

הזכות ללמוד ולקבלת עזרה ואמצעים להתמודדות עם צרכים מיוחדים
הזכות לדעת את הזכויות שלי, שלך, שלנו, שלכם
הזכות להגנה מפני סמים נרקוטיים
הזכות לפנאי, למנוחה, למשחק ולפעילות חברתית
הזכות להנאה מתרבות ואומנות והזכות ליצור תרבות ואומנות
הזכות ללמוד בדרכים מגוונות
זכות לחשיפה לשונה ממני, ללמוד לכבד את מנהגיו ותרבותו

זכויות באמצעות חינוך

צילום: חני אליהו

ילדים מבקשים :
כבדו אותנו
הקשיבו לנו, תתחשבו בדעותינו
יידעו אותנו
הגנו עלינו
ערבו אותנו
אל תתייאשו מאתנו
זכותנו למידע בדבר זכויותינו.
מישהו שיתווך ויילחם על זכויותיי
מורים נוטים לעשות את זה: בשבילנו יותר מאשר איתנו

לקבל זכות

מ-מגיע לי אל-זכותי

מצוי

רצוי

ראוי

קביעה תובענית

"מגיע לי", "אתם לא בסדר", "קיפוח"

יכולת פסיבית לזהות ולהשיג זכות

זכות נותנים ומקבלים-לא לוקחים

כישורים אסרטיביים להבחין בזכות

וליצור תנאים נוחים לקבלה

אחריותיות

לקבל זכות מתוך אחריות לעצמך ולאחרים

תלמידים מבקשים מהמבוגרים לעידם

אמון אהבה

אחריות אדיבות

נתינה

תלמידים

מציירים

זכויות

מדינת ישראל
 משרד החינוך והתרבות

לשכת המנהלת הכללית
 המינהל הפדגוגי
 אגף אי מוסדות חינוך
 הממונה על יישום חוק זכויות התלמיד

המוכחות הפרטיות
 הפיקוח על לימודי
 האומנות והתיאטרון

מבית ספר לבית חינוך

מנקודת מבטם

של תלמידים

בשיתוף השרות הבולאי

אני מרגיש שכל אחד צריך להישמע ולהיות שווה.

אני מרגיש שכל אחד צריך להישמע ולהיות שווה.

אני רוצה להיות שווה כמו שאני רוצה להיות.

אני רוצה להיות שווה כמו שאני רוצה להיות.

אני רוצה להיות שווה כמו שאני רוצה להיות.

אני רוצה להיות שווה כמו שאני רוצה להיות.

אני רוצה להיות שווה כמו שאני רוצה להיות.

אני רוצה להיות שווה כמו שאני רוצה להיות.

אני רוצה להיות שווה כמו שאני רוצה להיות.

זכויות נוערים ומקבלים

הפקות מרכז פסי"ה
 מחשבת בעולמי" ב"ב

ירושלים התשס"ג

הזכות שלי לאפשר את הזכות שלך

הקשבה אמיתית ופעילה
התעלמות תביא כעס ואדישות

סבלנות כלפי שגיאות
מודעות להתמודדות עם קשיים, עם שונות, בחירת חלופות

יצירת תרבות שאינה מטילה אשמה
אלא לוקחת אחריות על מציאת פתרון הולם

אמון ביכולות של תלמידים ומורים
נתינת משוב על גילויי אכפתיות וציפיות גבוהות

נאמנות - Loyalty

הזכות שלי לאפשר את הזכות שלי

התלמידים מרגישים אהובים בביה"ס.

התלמידים תופסים את המורים כדמות הוגנת.

התלמידים תופסים שמוריהם מייחסים להם תכונות ומעריכים אותם.

התלמידים מרגישים שהם יכולים לפנות למורים בכל מצוקה .

התלמידים מרגישים כי דעתם נחשבת בעיני המורים וההנהלה.

תלמידים מרגישים שותפים להחלטות המורים בענייניהם

לתלמידים הזכות לשיחה אישית עם מוריהם

לתלמידים הזכות שלא יחפשו בתיקם או בחפציהם האישיים

לתלמידים הזכות שהמורה לא תקרא בקול ציונים או מסמכים אחרים

הזכות שלי לאפשר את הזכות שלך

התלמידים מרגישים אהובים בביה"ס.

התלמידים מרגישים שייכום לחברת הילדים

לתלמיד הזכות לחשוב ולהביע את מחשבותיו בכיתה ובביה"ס
לתלמיד זכות הבחירה לחשוב בשונה ממוריו או חבריו ולהביע זאת
ללא חשש

לתלמיד הזכות לבקר את מחשבותיהם של אחרים בדרך ראויה
לתלמיד הזכות שהמחנכת או מורים מקצועיים יספרו או ידווחו על
מצבו

או להוריו. / הלימודי והחברתי- בק לו עצמו ו
לתלמיד הזכות להיות ייחודי בחברה רבת תרבותית

הזכות שלי לאפשר את הזכות שלך

לפתח תרבות למידה של בית הספר נוצרת משיתוף בניהול, בתקשורת ובמחויבות להדגיש תהליכי הוראה-למידה תוך שיתוף של ההורים, המורים ואנשי הקהילה בסגנונות הוראה המותאמים ללומדים שונים

לפתח דיאלוגים ומרכזי שיח מגוונים להתייחס להבדלים בין-אישיים בקרב התלמידים, תוך שמירה על סטנדרט כללי להעניק כלים להבין התנהגויות שונות בתרבויות שונות לראות אירועים, להבין טקסטים, מזוויות ראייה שונות

כיבוד התחושות האישיות של כל פרט ופרט

לחזק את יתרונו של התלמיד ולעזור לו בחולשותיו תוך עידוד נקודות החוזק

אהבה, אחריות, אמון אכפתיות = אחריותות בחינוך

אחריות

אח \\ אחות להעניק תחושה של קירבה, אכפתיות

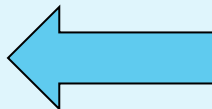
אחריו לדעת לבחור אחרי מי ללכת

אחרי להשפיע, להוביל אחרים... לקרוא...

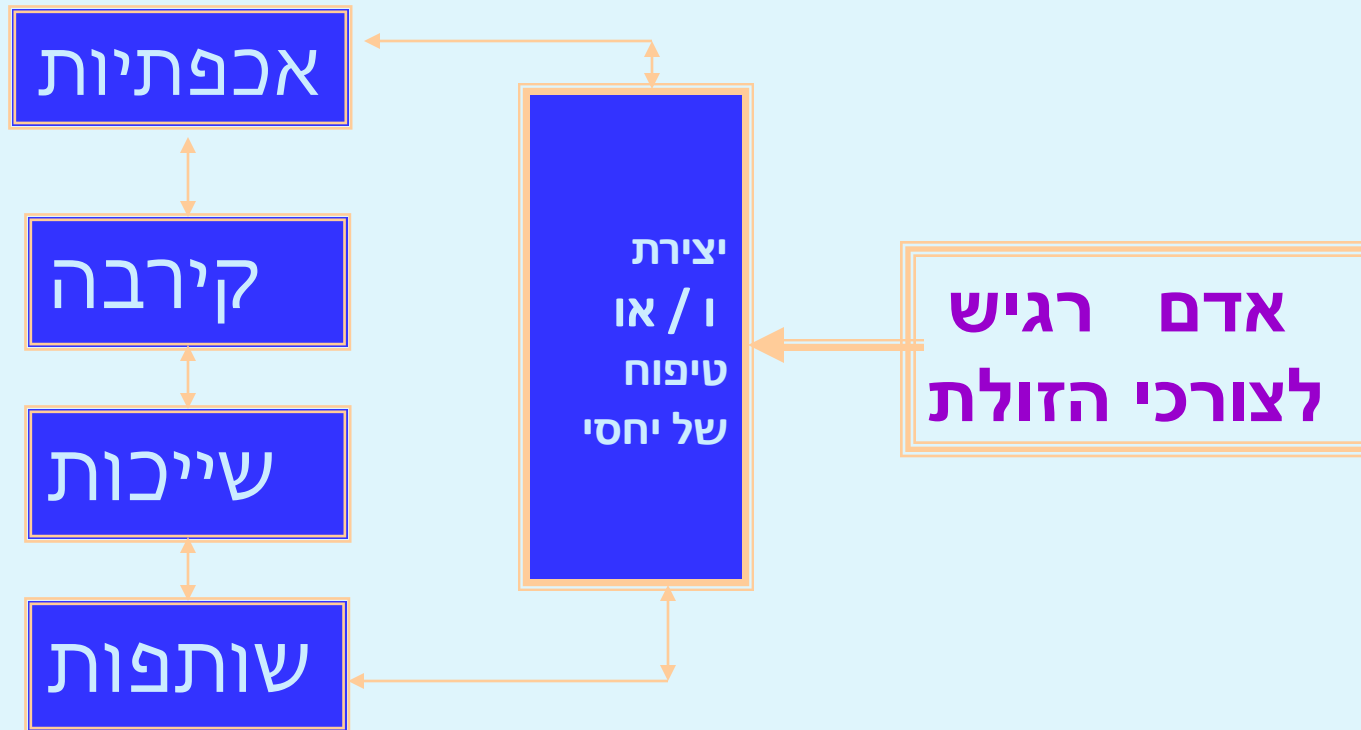
אחר לעשות מעשה למען ה

חירות שמירה על כבוד האדם, כל אדם בכל מקום

אות לראות את היחיד... (יחידה בין כל האותיות)

אחריות - אח - אחות

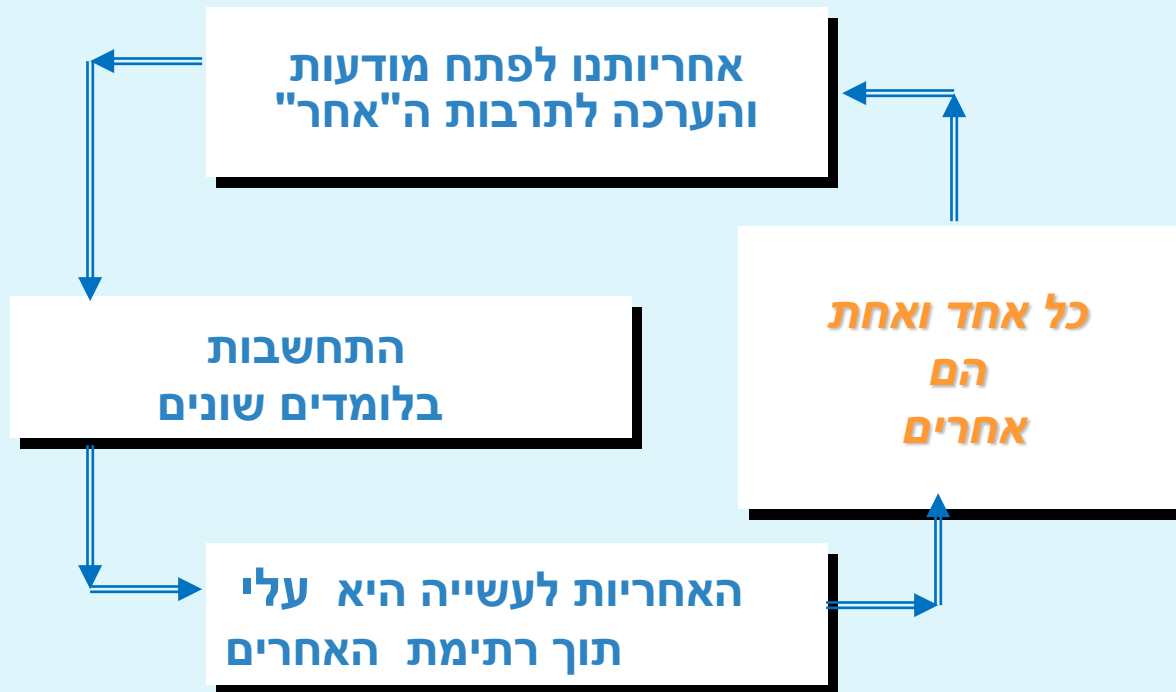

אחריותיות בחינוך

אחריות

אחר לעשות מעשה למען ה -

אחריות

אחרי

להשפיע, להוביל אחרים... לקרוא...

אחריות

אות

זיהוי היחיד והמיוחד
בכל אחד ואחת

שילוב היחיד בקבוצה

נתינת מענה ליחיד ולקבוצה
לאמן להתחשבות ואכפתיות לזולת

התנעת התהליך

האחריות היא **אות** לעשייה

האחריות שלי לממש את הזכות שלך

מהם המדדים שהוכרו ע"י תלמידים לביה"ס כמאפשר זכויות בו?
מתי יהיה לי טוב בביה"ס? המדדים שהוכרו ע"י תלמידים

- התלמידים מסכימים שהחוקים והכללים בביה"ס הוגנים.
- התלמידים תופסים את המורים כדמות הוגנת.
- התלמידים יתפסו שמוריהם מייחסים להם תכונות ומעריכים אותם.
- התלמידים מרגישים שהם יכולים לפנות למורים בכל מצוקה.
- התלמידים מרגישים כי דעתם נחשבת בעיני המורים וההנהלה.
- התלמידים מסכימים שבני כיתתם אדיבים ומוכנים לעזור להם.
- התלמידים מרגישים אהובים בביה"ס.
- התלמידים מרגישים שייכום לחברת הילדים
- תלמידים מרגישים שותפים להחלטות המורים בענייניהם.

סיכום ממצאי המחקר השני 1998, המרכז לילדים ולנוער, מכון ברוק דייל, אונ' בר-אילן

סובלנות המורה

- מחנכת להקשבה והתחשבות באחר
- מטפחת אורח חיים משתף
- מתחשבת בדעותיו וברגשותיו של כל תלמיד, תלמידה או עמית
- מחזקת את יתרונו של התלמיד ועוזרת לו בחולשותיו תוך עידוד נקודות החוזק
- מדריכה ומאמנת להידברות
- נכונה להשיב בדרך רלוונטית בדרכים מגוונות

סמכות המורה:

self efficacy ע"י בניית " מסוגלות עצמית " -

מצוי היכולת לקבוע כללים וערכים עבור תלמידים כדי למנוע מהם לעשות מעשים העלולים לפגוע בהם.

רצוי היכולת ליצור ביחד עם התלמידים כללים וערכים כדי למנוע מהם לעשות מעשים העשויים לפגוע בהם.

ראוי היכולת להוביל ולהנהיג תלמידים לכללים וערכים שיעודדו אותם למעשים ראויים למען עצמם, אחרים והחברה

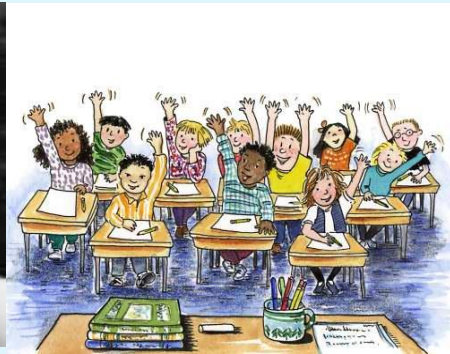
האחריות יונת שלי לקיום הזכויות שלך

- אחריות אישית- אני ועצמי
- אחריות אישית-אני לחברה
- אחריות חברתית
- אחריות לאומית
- פתוח מעגלי השפעה
- אזרחות פעילה

כאשר נשמור על זכויות חברינו נהיה ראויים לקבל אותם בעצמינו מהם

אחד המניעים החזקים ביותר לדיון במעמד הילדים בביה"ס
נובע מהתובנה שאנו אמורים לעבור מהגנה על ילדים בביה"ס
לתהליכי חינוך המונעים
פגיעה בכבודם של אנשים צעירים

חובה עלינו לראות את ביה"ס כבית חינוך

כהכנה ובבואה לחברה דמוקרטית-הומניסטית

לפתח אורח חיים בית ספרי בו הילדים נושאי זכויות

טובה בן-ארי, הממונה על יישום חוק זכויות התלמיד

לפני כל חדשנות - לפני כל תוכנית לימודית בכל מוסד חינוכי חייבות להיות הסכמות שצריכים לבטא

ערכים משותפים, אינטרסים, צרכים ונוהלים מוסכמים

מתוך ההכרה בזכות השווה לחירותו של כל אדם

טובה בן-ארי, הממונה על יישום חוק זכויות התלמיד

29

אבני יסוד למוסד חינוכי - בניית הסכמות

" עדיף לחיות בחברה, אשר בה **ההסכמה החברתית** היא לא רק הבסיס לקיומה, אלא גם הבסיס להמשך קיומה ולפתרון בעיותיה.

עדיף לחיות בחברה, **שההסכמה בה מחליפה את האלימות** (המילולית או הפיזית).

עדיף לחיות בחברה, אשר תרבותה החברתית מבוססת על **נכונות להבין** את הצד האחר.

עדיף לחיות בחברה שבה החברתיות גוברת על הלעומתיות"
כב' השופט אהרן ברק

בתהליך הממקד

מתן חשיבות להכרה בצרכים של הזולת

מתוך בירור משותף

המקדם את מימוש זכויות כל אחד בתהליך

עד אחרון המורים...עד אחרון התלמידים

האתגר

תרבות למידה של בית הספר נוצרת
משיתוף בניהול, בתקשורת ובמחויבות

דגש על **תהליכי הוראה-למידה** בשיתוף
של המורים, ההורים, צוות מלווה

ייחוס חומר הלימוד **לנושאים רלוונטיים**
מחיי היומיום

התייחסות להבדלים בין-אישיים בקרב
התלמידים, **שמירה** על סטנדרט כללי

העלאת **מעורבות המשפחות**

שיח אינטלקטואלי – מוסרי כולל
את חופש הבחירה ואחריות לבחירה

הדרך

הטמעת זכויות אדם בביה"ס-כתחום ידע
כבסיס לחינוך ערכי
כמקור משפטי מחייב
כבסיס לעיצוב קוד התנהגותי ראוי
(לכל הקבוצות בביה"ס)

קביעת ערכים מוסכמים -שפה אחידה
בבית, בביה"ס, בשכונה וכו'

זיהוי הצרכים הייחודים לכל קבוצה
והמשותפים, נתינת מענה מקצועי מהימן
בתהליך ההסכמות
קידום אסטרטגיות הוראה- למידה
המותאמים ללומדים שונים

יצירת **מנגנון לבחינת** הצלחתה של התוכנית

האתגר לאפשר:

חופש המידע והביטוי

זכות התלמידים להישמע

אמון בכל לומד

מודעות והערכה לתרבות ה"אחר"

קיום הליכי בירור ושיתוף בביה"ס

זכות התלמידים לבחור ולהיבחר

הזכות לפרטיות

קביעת תקנון בית ספרי:

קוד התנהגותי ברור:

לתלמידים, מורים, הורים, הנהלה

This handshape means
"I Love You"

כאלו ילדים של האיים

כבוד לזכויות תלמידים הערכה

למילוי אחריות וחובות

בתי"ס המעניקים אהבה ואכפתיות,
המנהיגים תלמידים אוהבים

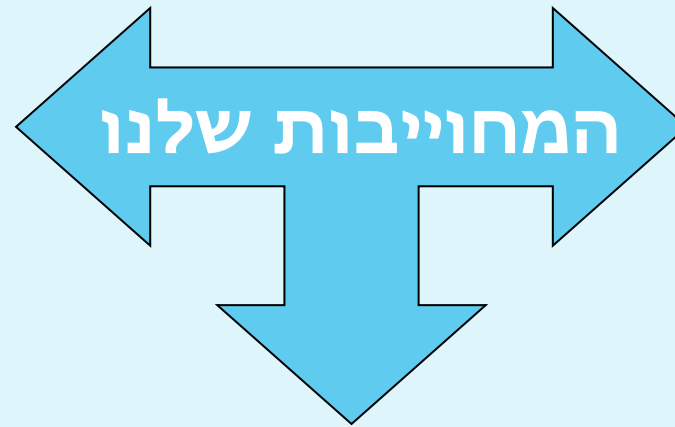
ליצור תרבות ארגונית המטפחת אכפתיות,
מחויבות ואחריות
אישית חברתית ולאומית

מבנים של שיתוף פעולה בגובה העיניים
והלב

מטרה

חזון חינוכי
(בשביל מה?)

איד ?

תרבות של כבוד
נתינה שוויון ואחדות

"הדור שֶׁהִגְדוּלִים נִשְׁמָעִין אֲשֶׁרִי
לְקַטְנִים וּמִתּוֹךְ שֶׁהִגְדוּלִים
נִשְׁמָעִין לְקַטְנִים נוֹשְׂאִין
קַטְנִים קַל וְחוֹמֶר בְּעֶצְמוֹ
לְהִיּוֹת נִשְׁמָעִין "

ראש השנה כ"ה

הזכות לחופש המידע

**האם התלמידים יודעים את זכויותיהם?
מה צריך תלמיד לדעת?**

כמה בחינות מתוכננות לו? איך נראית הבחינה בכל מקצוע?
האם מדווחים לו על התקדמותו בלמידה או רק מיידעים אותו על הציון בבחינה?
האם נוהלי ביה"ס גלויים לכל באי ביה"ס?
האם התלמיד יודע שבשל התנהגות לא הולמת אסור שיורידו לו ציון במקצוע
הנלמד?

האם תלמיד המופנה לוועדות השמה יודעים הוריו שיכולים להביא עימם יועץ?
הזכות לדעת- מכיל את המידע הנוגע או משפיע

**על התלמיד והוריו
בשפה המובנת בכל גיל ובכל לשון**

יש לעודד כל תלמיד לחשוב ולהביע את מחשבותיו בכיתה
ובביה"ס
לתלמיד זכות הבחירה לחשוב על אירועים ודברים המטרידים אותו
לתלמיד זכות הבחירה לחשוב בשונה ממוריו או חבריו
לתלמיד הזכות לבקר את מחשבותיהם של אחרים בדרך ראויה,
מבלי שיפגע ברגשות המאזינים

יש לכם את הזכות לקבל יחס שווה
כמו כל תלמיד ותלמידה אחרים
גם אם אתם שונים בדעותיכם

הזכות להישמע

האם התלמידים יודעים את זכויותיהם?

האם המורים מקשיבים ומתייחסים לדברי התלמידים..מחשבותיהם?

**האם תלמידים מספרים למורים? מה? כיצד המורים מטפלים בדברים?
מנקודת מבטו של התלמיד -**

**בלימת אפשרויות הביטוי גורמת לתסכול ולצבירת כעסים
כדי שהתלמידים יוכלו להיות**

אחראים ברמה האישית וברמה החברתית

צריכים להתקיים שני תנאים :

הראשון הוא שיהיה להם מידע,

**השני שידעו שהם יהיו שותפים להליכים הנוגעים לחייהם בביה"ס
חופש הביטוי חיוני ליישום של שני תנאים אלו.**

חופש הביטוי

**חופש הביטוי - כלי חיוני ליכולתם של התלמידים
לשוחח , להפעיל בקרה, הבניית הידע תוך ביקורת**

**האם עלינו לעודד את ההבעה העצמית החופשית, בדרך
המכבדת את המאזינים, גם כאשר דעות התלמידים אינן
עולות בקנה אחד עם דעת מוריהם...או לבלום אותם?**

ומשיב ר' מנחם מנדל מקוצק :
" כשם שהנך יכול לסבול שפרצופו של חברך
אינו דומה לשלך,
כך תסבול שדעותיו של חברך אינן דומות לדעותיך"

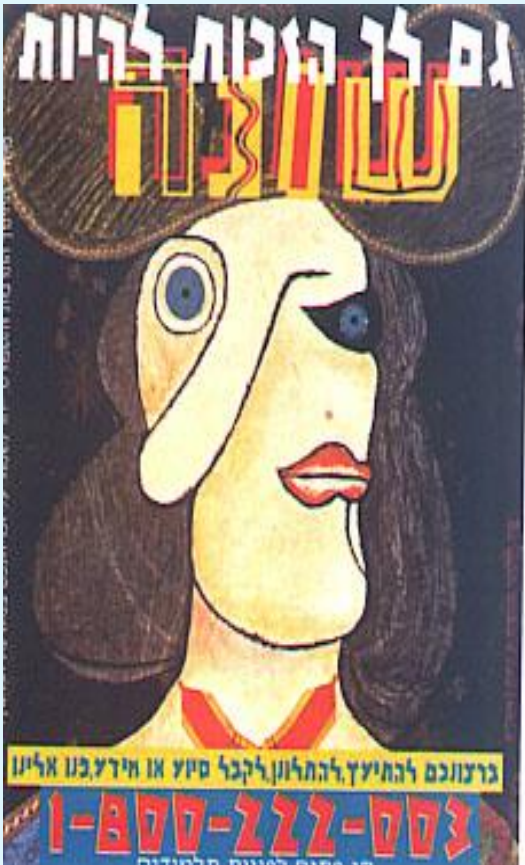
הזכות והאחריות להכיר תרבויות ולכבדן

איתן שוקר, ד"ר בחדר: צילום

הזכות להיות שונה ושווה
אילו מיומנויות נדרשות
מתלמידינו כדי שיימנעו
מחשיבה סטריאוטיפית?

הזכות להיות אוריינן רב תרבותי

הזכות והאחריות להכיר תרבויות ולכבדן

**הזכות להיות ייחודי
בחברה רב תרבותית**

**אוריינות רב תרבותית מאפשרת לקולות
להישמע כוללת את היכולת להבין את עצמך
ואת היחסים שלך עם העולם**

הזכות לפרטיות

החוק מגן על הילד מפני פגיעה שרירותית או בלתי חוקית בפרטיותו, משפחתו וביתו, או מפני פגיעה בכבודו ובשמו הטוב

לתלמיד הזכות **לא למסור מידע** שאינו רוצה שמוריו המקצועיים או חבריו ידעו

לתלמיד הזכות **שהמורה לא תקרא בקול ולא תספר** לתלמידים על מסמכים אישיים

לתלמיד הזכות שהמחנכת או מורים מקצועיים יספרו או ידווחו **או להוריו על מצבו** הלימודי והחברתי **רק לו עצמו**

לתלמיד **האחריות לשמור את סוד השיח** שלו עם חברים, הורים, מורים

סובלנות

כיבוד התחושות האישיות של כל פרט ופרט
התחשבות בדעותיו וברגשותיו של כל אדם
באשר הוא אדם

סובלנות משמעותה ניסיון להבין את הזולת

הלן קלר :
"התוצאה העליונה של החינוך
היא סובלנות"

כיצד נחשב את ביה"ס על תלמידינו ?

תלמידי ישראל במקום ראשון בעולם – באי־אהבת בית־הספר

מחקר שנערך ב־28 מדינות מגלה כי 14.7% מהתלמידים בארץ לא אוהבים כלל את בית־הספר שלהם

המחקר, שהתפרסם בימים אלה, נערך ב־1998 בקרב 123,227 תלמידים בכיתות ו'־ב' 28 מדינות. בישראל נערך המחקר בקרב 5,054 תלמידים על־ידי ראש המח' לקה לסוציולוגיה באוניברסיטת בראילן, ד"ר יוסי הראל.

מניתוח ממצאי המחקר עולה עוד כי בישראל יותר בנים מאשר בנות לא אוהבים את בית־הספר שלהם – 19.3 אחוז מהבנים לעומת 10.3 אחוז הבנות.

תמר טרבליס־יחוד

בקרב תלמידים ב־28 מדינות. מהמחקר עולה כי 14.7 אחוז מתלמידי ישראל אינם אוהבים כלל את בית־ספרם. אחריהם, במקום השני, נמ' צאים תלמידי ארה"ב, ש־10.6 אחוז מהם לא אוהבים את בית־הספר שלהם. במקום השלישי צועדת וויילס שבב' ריטניה עם 10.1 אחוזים. אחריה באות אנגליה (8.3%), צרפת (8%) ואוסטריה (7.5%). לעומת זאת, רק 1.8 אחוזים מתלמידי לטביה וגריני' לר אינם אוהבים את בית־הספר.

תלמידי ישראל תופסים את המקום הראשון בער' לם באי־אהבת בית־הספר. כך עולה ממחקר שנערך

25.4. 2002

תלמידים רוצים להיות **נאהבים, שיחבבו ויכבדו אותם**, יעריכו ויתעניינו בהם

קבלו את השוני בין התלמידים, לא כולם מגיבים באותה הצורה, אל תשפטו,

בדקו מה קורה מאחורי הקלעים, מה הביא אותם להתנהגות זו
התייחסו לקשיים ולבעיות כאל אתגרים שעליכם לפתור

התרכזו בסיוע **להתגבר על הבעיה שנוצרה ולא** בתכונות השליליות

שמתגלות כביכול ע"פ השטח- **מקדו את תשומת הלב בעזרה לתלמידים.**

תנו משוב חיובי, עזרו לתלמיד להרגיש בנוח לידכם, להאמין בדרך שלכם זה לא אישי! "אין תלמיד רע, יש תלמיד שרע לו" הפרידו בין ה"אני" האישי ל"אני" המקצועי, **פעלו באנושיות ובמקצועיות**

נסו להסתכל על המצב מנקודת מבטם של התלמידים "אל תשפוט אדם עד שלא תהיה במקומו". אם **תבינו את מצבם ואת התחושות הנלוות**, יהיה לכם קל יותר למלא את השליחות החינוכית ולהעניק תמיכה לתלמידים.

בקשו מהתלמידים פתרון, אל תמהרו לתת להם עיצות או לבטל את דעתם, כווננו אותם בעדינות לתת פתרון נוסף, אחר, תנו רמזים. תלמידים מביעים את עצמם בדרכים שונות לצרכים שונים, שלא תמיד ניתן להמליל אותם, **היו רגישים!**

לעשייה בית ספרית

לפתח הבנות מנקודות מבט חדשות (אינטלקטואליות) בנוגע
למציאות שבה הם מחנכים ופועלים ליישום תרבות של זכויות
אדם בביה"ס

להביא את המורים להכיר את המציאות הזו כאמצעי ליצירה
והתפתחות ולא כמקור של הגבלה.

לזהות את הכוחות המערכתיים המשפיעים, דרכים להתמודדות
בזמן משברים שצריך להתמודד אתם והמגבלות שיש להשלים
עמם

להוביל את התהליך מתוך תפיסה אינטגרטיבית המפתחת ומקדמת
את רווחתם הרגשית של התלמידים, העצמת המורים והשגת
המשימות-⁵⁰ באורח חיים משתף בחברה בכלל ובביה"ס בפרט.

לעשייה בית ספרית

ארגון לומד, מטפח דפוסי חשיבה, המרחיבים את הדעת וגורם לאנשיו לדעת כיצד ללמוד וליצור ביחד.

מערכת בה **מרחיבים ללא הרף את היכולת לעצב את עתיד** הארגון בו הם פועלים ואת המציאות הרצויה לארגון, אינם מסתפקים בקיים, אלא יוצרים חדש על ישן או חדש – לטיוב האקלים בארגון בו הם חיים.

מערכת שחבריה **מגבשים ערכים וידע משותפים, בהתבסס על ניסיון העבר שלהם ושל אחרים**, יוצרים שפה משותפת ואורח חיים משתף, **בו לכל אחד זכויות ולכולם אחריות משותפת לקיימם.**